

slovenskih jezikov, razumeli pa so ga tačas vsi Slovenci (Slovani), iz česar sledi, da so se Slovenci v jeziku tačas malo razlikovali, in da mi niti tistega jezika, niti „slovenskega“ imena ne moremo samo za-se reklamirati. Povsodi, kjer so prišli Slovenci s tujimi narodi v dotiko, imenovali so se „Slovenec, Slovane, Slovinci“, tako na Koroškem, Štajarskem, v Dalmaciji, Slovakiji; v nasprotju s slovanskimi plemeni pa so si pridevali druga plemenska imena. Tako Srbi našega plemena niso nikdar „slovenskega“ imenovali, nasprotno katoliški Srbi (Hrvatje) še danes imenujejo vsakega od našega plemena — Kranjca; saj „Slovinci“ so sami tudi, toraj nas kot specifičnega plemena ne morejo tako imenovati (ne govorim tu od najnovejšega časa, kjer so izobraženi Hrvatje po nas navadili se pisati o nas kot o „Slovincih“, kar je pa čisto napačno).

Če prašamo po specifičnem imenu našega plemena, moramo si odgovoriti, da ga nimamo. Zapadni del našega plemena je sprejel ime po deželi, v kateri se je naselil, in imenoval se „Korošec, Karneč“ (Kranjec?); vzhodni del pa se je vedno klical „Slovenca“, to je, Slavjana. Le ako beseda „Krajna“ ne izhaja iz „Carnia, Carniolia“, ampak iz poznejše „slovenske krajine“ (windische Mark), kar je tudi mogoče, kakor smo zgoraj razložili, potem se sme reči, da je bilo celó naše pleme enkrat, kakor politično, tako tudi po imenu združeno, in imenovali so se vsi Slovenci — „Krajnce“, to je, Krajince. Ker sedanji Kranjci svoj jezik tudi nasproti Štajarcu in Korošču „Kranjskega“ imenujejo, moramo sklepati, da so se kedaj vsi Slovenci „Krajnce“ imenovali, drugače bi bila to logična nesmisel, ki se nikjer ne najde, kakor bi na pr. Bavarec nasproti Tirolcu o svojem „Bavarskem“ jeziku govoril; tudi iz tega, da prosti Hrvat (recte katoliški Srb) smatra vsakega Slovenca za Kranjca, moramo sklepati, da so nas jugoslovenski bratje od nekdanj Kranjce imenovali, iz česar bi se dalo zopet sklepati, da smo se sami kedaj vsi Kranjce imenovali, in to je moglo biti le tačas, ko smo bili združeni v „windische Mark“ v slovensko „Krajino“.

Ne štejem se za zmožnega, rešiti to vprašanje določno, a opozoril bi rad slovenske zgodovinarje, naj to resno preiščejo, odkodi ima Kranjska dežela svoje ime, ker je velike važnosti. Ako se namreč obistini, da od nekdanje „slovenske krajine“, potem imamo mi kot slovensko pleme specifično ime, namreč „Krajinci, Kranjci“, in tega do zdaj nimamo, kajti da „Slovenec“ pomeni le „Slovana“, o tem nobene dvombe ni. Ime „Krajincev“ pa zaslužimo toliko bolj, ker smo na krajini Slavjanstva, na meji med slovanskim, germanskim in romanskim elementom. (Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

Po prijateljski ljubavi sem dobil to pismice:

„V 35. listu (lanskih) „Novic“ trdi g. N-1, da pravijo v Semiču „sküpnik“ (filius adoptivus*); pa ni prav slišal, zakaj pravijo res „skütnik“ in ga na tanko ločijo od rejenca . . . Pravijo: „Néso ga vzeli ze (za) „rejenca“, nok (nego) ze „skütnika“. Da je tako istina, sme mi verjeti, ker sem sam Semičar. Tudi v Črnomlju (kjer ne spreminjajo u v ü) slišal sem govoriti „skutnik“. — M. P.

Na to odgovorjam: Da sem l. 1853 prav slišal, pričajo istega leta „Novice“ na str. 286 pa 323. Lani

*) Dopisnikov dodatek.

Pis.

— po 21 letih — pripetil se mi je samo siten „lapsus mentis“, da-si nisem za take reči baš „késne glave“. ¹⁾ Ali kar je, to je. Zato lepa hvala gospodu M. P., ker mi je dal priliko, da pošteno in očitno popravim krivico, ki sem jo storil očitno, a ponevedoma skutnikovemu zagovorniku, pa i sebi. —

Moje besede v 35. l. (na 277. str.) lanskih „Novic“ naj se tedaj razumévajo tako: Ko sta se leta 1853 dva domorodca javno pričkala zaradi „skutnika“ in zaradi „skupnika“, ter nasprotnik očital nasprotniku nepazljivost in nenatančnost pri nabiranju slovenskih beséd, — dognal sem ondaj jaz, da pravijo Beli Kranjci . . . nekod „skupnik“, . . . nekod pa „skutnik“ („skütnik“ posebno Semičarji) za isti pomén, ki ga je bil prvi razglasil že leta 1850 g. Lepstanski po „Novicah“ (gl. str. 3; prim. „Nov.“ 1850 str. 16 pa 1853 str. 191).

Popravljen je zdaj moja nedolžna zmeta; lahko bi se tedaj besedovanje končalo. — Ker je pa, kakor se kaže, „skutnik“ ali „skupnik“ za slovansko pravo imenitna posebnost, kakoršnih se nahaja med Slovenci jako malo, zato naj povem še nekoliko novega, kar sem izvédel pozneje o tej domači posebnosti po verjetnem poroku ²⁾ in iz različnih knjig.

Brat Anton, ki je lani in letos o vsaki priliki nalašč popraševal po „skutnikih“, „skütnikih“ in „skupnikih“ med Belimi Kranjci, piše mi iz Metlike tako:

„Kakor sem se sam prepričal, govori do malega vse v Semču in po njegovi okolici „skütnik“ (kajti nekateri pravijo tudi „skutnik“), — od Lokvice sem ³⁾ pa povsod „skupnik“. Morem ti poslužiti tudi z imeni.“

„Taki (zakonski) stariši, ki nimajo svojih otrok, vzamejo si pa večjidel odraslega „fanta“ (dečáka) po volji móževi, a deklé po volji žênini k sebi, zato da se v zameta, in jima potém predajo ⁴⁾ svoje premoženje. Deklè je večjidel v rodu ženi, in pride včasih majheno k hiši, „fant“ je pa praviloma že velik.“ —

„Ljudje dajejo pri nas skupnikom navadno vse zemljišče z dolgom vred, delajo in živé ž njimi „skupno“; za slučaj delitve, t. j. ako ne bi mogli več skup živeti, izgovoré si kos ali več kosov zemljišča („grunta“) — ali pa vsake vrsti žitka ⁵⁾ itd.; tako na pr. mi je pripovedal neki kmet iz vasi Č. (blizo Metlike), da je predal „skupnikom“ t. j. skupniku pa skupnici vse zemljišče z vsem dolgom vred ter jima dovolil, da se smeta na to zemljišče i prepisati dati. On (kmet) in žena njegova jima pomagata delati in živita ž njima skup.“

„Ako pa ne bi mogla ali hotela na dalje „skupno“ živeti, izgovorila sta si [kmet pa žena] na leto po tri kopljenike (mérnike) vsake vrsti žitka in še več drugega živeža, tudi potrebne soli.“ —

„Kakor vidiš, taka pisma delajo stariši tudi z lastnimi otroki, — ni tedaj razložka.“

(Dalje prihodnjič.)

¹⁾ Póstaren kmet se je izgovarjal v Ljubljani pred sodnikom, da se ne more vsega hitro in na tanko spomniti, zato ker je „késne glave“ (tardi ingenii — rekel bi menda Latinec). Pis.

²⁾ Staroslovenski „vérojetnъ“ (fide dignus, glaubwürdig) iz „véra, jeti“, iz tega zdaj „verjeti“ (po etimologični pisavi), a „vrjeti“ po sluhu; — „porok“ tú = Gewährsmann. Pis.

³⁾ t. j. proti Metliki in dalje po Metliški okolici. Pis.

⁴⁾ Mnogi Beli Kr. ločijo še dobro „predati“ (übergeben) od „prodati“ (verkaufen). Pis.

⁵⁾ „Žitek“ = Getreide; a „žito“ ondot = Hirse (proso). Pis.

pomočkov, na katere oprti bi zamogli terjati to željo, — naj bi se spomnili, da je zedinjena Slovenija že obstala kot „slovenska krajina“, in da je obsegala zares vse Slovence, namreč tudi one, ki se sedaj na Hrvaškem posrbujejo; — in da se naš cesar še vedno gospodarja te „slovenske krajine“ imenuje. In ker je zares v interesu države in dinastije, če se ponovi, in če je živa potreba in želja „krajinskega ljudstva“ (Slovencev), da se jim „slovenska krajina“ nazaj dá, — ali so res potem meje čisto po nesmislu in po nepotrebi raznim mogočnikom in srednjoveškimi vitezom na ljubo iz slovenske dežele izrezanih provincij (Koroške, Kranjske, Štajarske, Goriške) — tako svete in nedotakljive, da bi se ne smele prekoračiti?!

In tistim, katerim je hrvaško starčevičevstvo nerazumljivo, podajem tu ključ za rešitev te uganjke:

Če Hrvat vidi, da je Varaždinec — Hrvat, akoravno govori bolj slovenski, nego srbohrvatski, mora naravno sklepati, da so tudi Štajarci in Kranjci prav za prav Hrvatje, saj govoré kakor Hrvatje (?) ob Štajarski meji. In če vidi, da Srbi ne govoré drugače, kakor se govori v Slavoniji ali Dalmaciji, mora sklepati, da so tudi Srbi le Hrvatje. Ako vzameta Hrvat pa Slovenec in Srb vsak svojo žlahto, potem Hrvat ne ostane nič, potem Hrvata ni več (razumeje se, da tu ne govorim politično, ampak narodnostno).

Jasno je, da imajo Srbi bolj prav, če trdijo, da Hrvaškega naroda ni, kakor Hrvatje, ki nasprotno trdé. Srbi tudi nas Slovencev ne zanikujejo, ampak nasprotno trdé, da je severo-zapadni del Hrvaške slovenski, kar je čisto resnično. Starčevičevstvo stoji na dveh stoléh, na srbskem in slovenskem, ako mu ta dva izpodmakneta stolova, mora pasti na tla. Očita se starčevičevstvu, da je jugoslovanski ideji sovražno; jaz pa nasprotno trdim, da je ravno ideja Starčevićeve najbolj jugoslovanska. Najbolje se namreč južni Slovani združijo, ako se zlijejo v en narod. Hrvaški teritorij je pa ravno tista zemlja, v kateri se že od nekdanj srbsko in slovensko pleme v onega zlivata. Tega starčevičevci se ve da ne priznavajo, a godi se vendar, in ko bi se ne godilo, to je, ko bi si bila oba plemena (slovenski in srbski) tako sovražna ali odbijajoča se, da bi bilo to bližanje in zlivanje obeh plemen v enega nemogoče, potem Starčevićeve ideja nikdar ne bi bila tal našla, niti katere prihodnosti imela. To je istina, ako se zlijeta srbsko in slovensko pleme v enega, potem smo vsi Hrvatje, to je toliko jim vtisnemo slovenskega značaja, da postanejo iz Srbov — Hrvatje, ne zavolj imena, ampak po značaji nam bodo nekoliko bliže, in če sem poprej trdil, da Hrvatov ni, moram to trditve v toliko modificirati, da so se vsakako Srbi v Hrvaški po krvni in družbini dotiki s slovenskim plemenom nekoliko predrugačili in nam približali; da tudi razlika vere nekoliko običajev spremeni, je jasno; kar vse pa trditve ne more ovreči, da Hrvatov prav za prav ni.

Ako vzame pa Srb Slovenko za ženo, imela bodeta otroke po značaji — Hrvatje. Hrvat je rojen sin jugoslovanske ideje, on je nastal iz dotike slovenskega s srbskim plemenom. Zato je Hrvaška edino sposobna, združiti nas z drugimi Jugoslovani. Zagreb je meja med Srbskim in Slovenskim plemenom, zato je tudi naravno središče obeh. Hrvatje še ne vedó, da le to Zagrebu tisto važnost daje, ki jo ima. Dvoje je na slavskem jugu mogoče: ali prevladajo Srbi ali pa Hrvatje. Srbi so čisto pleme, oni gorijo le za „veliko Srbijo“; ako oni prevladajo, združili bi vse srbske kraje, tudi bi anektirali čisto srbske dele Hrvaškega, za druge Jugoslovane pa bi se malo brigali, najmanj za nas Slovence. V tem slučaju bi morali mi vzhodne Slovence do Zagreba in Varaždina od Hrvatov

nazaj tirjati, in organizirati se kot samostalen narod. To bi bil finis Croatiae in starčevičevske ideje. Ako prevladajo pa Hrvatje, nadaljeval se bo že davno pričeti proces združenja srbskega in slovenskega plemena tako dolgo, da postanemo vsi Hrvatje, to je, en narod, ki ne bo prav srbskega, ne prav slovenskega značaja, ampak neka sreda med obema, kar so ravno Hrvatje. Ali se bomo tudi Hrvatje imenovali, kakor bi starčevičevci radi, ali drugače, na tem ni nič ležeče. — Razvidno je toraj, da Hrvaška s Starčevićevo idejo stoji in pade.

Mi, ki vemo, da smo preslabi, obdržati se sami zá-se, tudi z naraščanjem vzhodnih Slovencev iz Hrvaškega, — moramo biti za prevlado Hrvatov, ker le oni kot naši bližnji žlahtniki imajo voljo, misliti tudi na nas, saj jim brez naše pomoči niti obstanka ni. Mi nimamo nič zoper to, da se zlijemo s srbskim plemenom v enega, in da si podamo s Srbi v Zagrebu roke; — pa to se nam ne zdi prav, da se proces združenja obeh elementov ne prepusti naravnemu razvitku, ampak da se srbsčina na škodo slovensčine umetno in oficijelno podpira, slovensčina pa popolnem zanemarja in svoji naravni moči prepušča, kakor se godi na Hrvaškem. Mi Slovenci pa bi tudi morali malo bolj za naše brate na Hrvaškem brigati se, in jih vsaj z našo literaturo seznaniti. Družba sv. Mohora bi tam dosti bralcev našla. Radi se združimo z Jugoslovani, če treba, tudi v en narod, toda le nobene sile ne! H—p.

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Ta popis dopolnjuje z mičnimi dodatki gosp. Lepstanskega prvo razlago, ki bodi tu ponovljena: „Beseda skutnik je zlo v navadi v Semču, po Črnomeljski in Metliški okolici. „Skutnik“*) pravijo takemu fantu, ki ga kaki zakonski stariši, kateri svojih otrok nimajo, za svojega sina vzamejo, in mu svoje posestvo ali kmetijo v last dajo in ga oženijo, naj bo že fant njihove rodovine ali ne.“ —

Po mojega poroka besedah: „večjidel“, „včasih“, praviloma sodiš lahko, da se stvar ne godi vselej do zobca tako. Kakor ne predajajo stariši svojega imetka lastni deci vselej z enakimi pogoji, tako ni skupnikom.

Kar se tiče latinskega imena „filius adoptivus“, povedal sem že l. 1853 (na str. 323) z drugimi besedami, da „skutnik = skupnik“ ni pravi „filius adoptivus“ (Adoptivsohn, Wahlkind, „vsinovljenec“ ali „posinovljenec“ po avstrijskem „občnem državljanskem zakoniku“ §§. 179—185); kajti naši ljudje se ne držé §a 180., ki veléva, da morajo biti „vsinovniki“ (Wahlväter) ali „vsinovnice“ (Wahlmütter) čez petdeset let stari, a vsinovljeni otrok najmanj osemnajst let mlaji od svojih „vsinovnikov“ (Wahlletern). — Tako tudi naši ljudje ne zahtevajo, da bi dobil „skutnik = skupnik“ po §. 182 novega očeta (vsinovnika) priimek, t. j. pridevek ali nove matere (vsinovnice) „rodovinski priimek“ (Geschlechtsname der Wahlmutter) itd. A to je po §. 182 (prim. §. 184) pravega sinovljenja neobhodni pogoj.

*) ali pa „skupnik“, (kakor vemo zdaj za trdno); pod „skutnikom“ se razumeva tudi „skütnik“, zato ker je v književnem jeziku ü = u.

Po tem takem je naš „skutnik = skupnik“, (ki se loči tudi od rejenca, Pflugekind, alumnus; §. 186. o. d. z.), zdaj samo nekak „quasi filius adoptivus“, zákoniku neznan, — tedaj nekaka domača posebnost, ki spada v „pravne navade slovanske“, kakoršnih se nahaja pri drugih Slovanih mnogo več nego pri nas Slovincih, — zakaj? — tega menda ni treba razkladati.

Ker pa „skutnik = skupnik“ ni pravi posinovljenec (ali posinjeneec), zato nima po §. 183 ni „dedinske pravice“ (Erbrecht) po novih stariših, kakor jo ima posinjeneec, in to prav tako, kakoršno po pravih svojih stariših.

Spomina vredno je to, kar piše sloveči g. V. Bogišić v novi svoji knjigi (I.), ki jo je dala na svetlo „jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu l. 1874 pod imenom: „Zbornik sadašnjih pravnih običajâ u južnih Slovenâ.“ — Na vprašanje (6.): „jesu li svi zadrugari svoji po krvi ili ne?“... čitaš namreč na 19. strani odgovor iz nekega južno-slovanskega kraja („Bed.“*): „Obično su svi svoji po krvi, ali kadšto se posve tugj (tuj) čovjek u zadrugu priženi, i on sa svojom strankom nazivlje se tada skupnik.“

Da ne jemlje g. pisatelj v imenovani knjigi celó nič v misel ni skupnika ni skutnika slovenskega, tega je menda kriva ta neprilika, da je bil založil svoj izpisek iz „Novic l. 1853“ še pred odhodom v Odeso... v dvorni knjižici Dunajski, a jaz sem ga ponevedoma našel, ni davno tega.

Morebiti, da porabi g. Bogišić ta moj pomnoženi spisec drugikrat. Zato ponavljam iz ónega leta „Novic“ (str. 323) i hrvatskega pravika (g. Mihelića) besede, da so krstili nekaj na Hrvatskem „skupnika“ po latinski „aggregatus“, novega mu očeta pa „aggregarius“, in da je bil óni s tem „compossessor“. — O takem skupniku mi je pravil l. 1853 tudi Hrvat t. j. hrvatski Slovenec iz Bóbnaric, blizo Metlike ónkraj Kolpe (hrv. Kupa; Kulpa Fluss.) (Dal. prih.)

Kratkočasno berilo.

Žemljica.

Gledite — slišimo pogostoma ljudi tožiti — kako majhni so hlebi kruha, kako drobne so žemljice, — čeravno pšenica čedalje cenejša postaja!

Take pritožbe prišle so tudi na uhó drobne žemljice. „Ne zamerite mi — se oglasi na to žemljica — da se jaz nedolžna, pa toliko obrekovana reva potegnem za svojo čast in poštenje. Gotovo mi ne boste oponašali več, da sem premajhna, kedar boste slišali, kako se mi je godilo, predno sem prišla vam v roke.“

Jaz nisem izrastla na drevesu kot Tržaška figa, kakor mislijo nekateri gospodje in gospé. Porodila sem se na širokem polji, in se večkrat ter mnogo spremijala po svojem rojstvu. V otročjih letih mi je rosa večkrat močila sesaste lase, marsikaka kaplja je padla od njih, in velikokrat sem pripogovala glavo pred viharji. Odrastlo so me peljali na pôd, ter neusmiljeno s trdimi cepci tolkli po glavi, da se je vsipalo na vse strani rumeno zrnje. Napravila se ga je lepa kopica, da bi se bila spekla iz nje pogača; vesel je stal gospodar pred zalim kupom, in hvalil dobroto nebeškega Očeta za obilni blagoslov.

Ni pa bilo več tako veselo gospodarjevo okó, ko stopi vdrugeč h kupu, ter začne deliti in ločiti; najpred dobro tretjino iz kota, rekoč: to bo za seme, — potem

*) „Bed.“ = „Bednja in Bednjanska okolica“ na Hrvatskem v Varaždinski županiji (J. Lipský). Pis.

veliko kupico za fronkarja, za davke, odškodovanje, priklade, priklad priklade, za take, ki jim že imena ne vedó, in potem še za šolo, za srenjo in župana in njegovega pisarja in slugo; za gospode in orglavca in mežnarja se tudi pozabiti ne sme. Zdaj pa še nekoliko za obleko in obutalo, za sukno, platno in usnje ter za druge opravke. Za posle, najemnike in delavce, za kolarja, kovača, komatarja, za zidarja, tesarja in streharja je bilo treba že drugod poskrbeti, da je pri steni ostal le še majhen kupček za godove in sejm!

Takrat smo se ločile sestrice za vselej, in se razgubile po širokem svetu. Jaz sem z družicami padla gospodom v vrečo, in kmalu je bila spet sodba in ločenje. Za bukve, sukno, hlače, visoke svitle škornje jih je bilo nekaj odločenih, druge za prihodnino, ki je fronkar tudi bogatim gospodom ne prizanese, in za toliko in toliko reči, ki jih jaz v svoji drobni glavici nisem mogla zapomniti.

Prišel je potem mož, ki je po vseh potih na pol tiho sam sabo govoril in račune delal, z velikim vozom in trebušno listnico, nas je odkupil gospodom, peljal v mesto, in postavil v vrsto na ogled. Pa le spet jih je nekaj odletelo za vožnino, priprego in zapitnino, cestnino in mostnino, za vžitnino in tržnino. Da vam v kratkem do konca povem: vzel nas je mlinar, za mlinarjem pek, ki nista pozabila nas ščipati za hlapce, jezove, kamna, sita in kladva, za dreva in loparje, in Bog vedi še za kaj. Ne bom vam vsega pripovedovala in naštevala, le to naj vam še povem: iz velikega kupa sem postala nazadnje tako majhna, tako drobna žemljica zato, ker so mi ljudje delali toliko krivice povsod, kodar sem hodila. Zato vas lepo prosim, ne hudujte se nad mano, temuč milujte me, in čudite se mi, da sem vendar — še tolika velika! —c.

Mnogovrstne novice.

* Čas šolskih velikih počitnic na gimnazijah, realkah in na družih učilnicah enake vrste je zopet predrugečen. Dozdaj so počitnice ljudskih, srednjih in velikih šol bile v istem času; po novi postavi pa počitnice ljudskih šol ostanejo kakor so bile dozdej, večidel meseca avgusta in septembra; počitnice srednjih šol (gimnazij, realk) in družih učilnic te vrste pa se že letos začno 16. julija in nehajo 15. septembra v gornji in doljni Avstriji, Salzburgu, Tirolih (izvzemši Bocen, Meran in Roveredo) na Predarelskem, Štajarskem, Koroškem, Kranjskem, v Trstu, na Českem, Moravskem in v Šleziji; — v Gorici, Dalmaciji in v Roveredi pa se začno počitnice prihodnje leto meseca avgusta in septembra. Brez premembe ostanejo velike počitnice na teh šolah v zahodnji in izhodnji Galiciji, v Bukovini, v Bocenu in Meranu. — Razlogi, na katere se opira ta različnost velikih šolskih počitnic v različnih krajih, so nam tako malo jasni, kakor tudi ne sprevidimo, zakaj so počitnice v srednjih šolah drugačne kakor v ljudskih; to pa vemo, da se s to različnostjo mnogo sitnih neprilik prizadene starišem, ki imajo ob enem sinove v ljudskih in srednjih šolah.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(1. seja 6. aprila.) Deželni glavar vitez dr. Kaltenegger pozdravlja poslance in vladnega namestnika viteza Widmanna v daljnem govoru, potem spregovori o umrlem dr. Costi tako-le: „Prežalostno vest Vam moram dati o zgubi poslanca, katerega nadomestiti bode jako težko; odkar se je sl. deželni zbor razšel zadnji-

Da je ta klinja na obeh koncéh zbrušena, je zato dobro, da se še lahko rabi, če se tudi na enem koncu kaj od drobi, ali pa že tako skrha, da več v zarézo šravfkove glavice ne gré. (Dal. prih.)

Turške goveje kuge še ni konec!

V 13. listu smo se radovali, da je grozovite pošasti vendar enkrat konec; al naše veselje sprevrglo se je kmalu v žalost, kajti iz uradnega vira zvemo, da še v dveh županijah Hrvaških in to v bližnji nam Zagrebški županiji goveje kuge ni konec. Deželna naša vlada zato ne more vojaške posadke od meje Hrvaške Metliškega in Črnomeljskega okraja odstraniti, kakor tudi ni še odstranjena na Štajarskem proti meji Hrvaški. Pa še od druge strani, in to je iz Istre blizo Kranjske meje nam žuga morivna kuga, kajti v vas Zabičje, dobre pol ure od Kranjske meje, se je zatepla kuga, ker je zbolelo dvoje goved in je zaradi tega komisija pobiti dala ostalih 7 tudi te boleznij sumljivih. In tako imamo pa le spet zaprtijo v kužnem okraju Isterskem in Kranjskem. Kakošna nadloga pa je zdaj zaprtija, ko mora kmetovalec polje obdelovati, tega nam ni treba popisovati, vendar je zaprtija sila potrebna, da iz majhne iskre ne postane hud plamen.

Spomini na zaslužene kmetovalce.

Peter Pavel Glavár — izvrsten čebelar.

Zanimivo je, kar „Slov. Čebela“ pripoveduje o našem rojaku Glaváru, ki (rojen leta 1721, umrl l. 1784) po svojih blagih ustanovah bode na veke živel v hvaležnem spominu domovine svoje, posebno pa še fare Komende na Gorenskem in okolice Mirnske in Trebanske na Dolenskem.

Kar pa o njegovem čebelarstvu vemo — piše „Čebela“ — je v kratkem sledeče:

Na svojem posestvu — kupljeni grajščini v Lansprežu med Mirno in Trebnjem — si je naredil čebelnjak s tremi oddelki, kjer je bilo prostora več ko za 200 panjev. V poznejših letih mu je bil ta čebelnjak premajhen, moral je dostaviti še drugega, ali pa čebele drugej imeti. Imel je navadno 400 — 500 panjev. Toľiko panjev imeti, pa ne kaže navadnega čebelarja, ampak jako umnega in izurjenega, sicer bi bil lahko imel večo škodo kakor dobiček, ker s čebelarstvom je vendar drugače, kakor z ovčarijo, katero vsaki bogatin lahko ima, da ima le dovolj denarja in prostora. Da je pa res nenavadne čebelarske vednosti imel, niso priča le njegovi mnogobrojni (številni) panji, ampak tudi rokopiš, katerega je čebelarjem v poduk spisal. Naslov rokopiša je: „Pogovor od zhebelnih Rojev skusi A. Jansha Dunajfkiga Vuzhenika v nemshkim jesiku popisano. Na Kranjsko preloshen in popisano skusi visoko vuredniga zhaftitliviga Vuzhenika duhovniga Petra Pavla Glavarja, fajmoshtra nekđajniga v Commendi, sedajnega Lanspreshke Gosposke zhaftniga gospoda v tem letu 1776.“ Peter Glavar je izročil svoj rokopiš malo pred smrtjo učencu Tomeli-u, ter mu zapovedal, naj poskrbi natis rokopiša „k pridu nafhiga kmetizhkega ljudstva“. Al žalibog, da nehvaležni učenec se je za dotično povelje svojega dobrotnika tako malo zmenil, kakor za marsikaj drugega tudi nič. Tako je trud in namen izvrstnega rodoljuba do današnjega dneva neizvršen ostal. Rokopiš je neki še dobro ohranjen ter ga shranuje nekdanji Ljubljanski profesor g. J. Rechfeld.

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Hrvatski nezadržni „skupnik“ se vjema bolj z našim, nego z ónim hrvatskim (zadržnim) „skupnikom“, ki se v zadržno priženi; kajti tak vzame kakega „zadržarja“ pravo hčer, postane tedaj njemu (tastu) pravi zet¹⁾, ter živi nato z vsemi zadržarji „skupa“ v zadržu. — Našega „skupnika“ pa oženijo novi stariši z dekletom, ki jim ni prava hči, nego je ž njimi v taki razmeri, kakor on; — on pa jim ni zet, kakor jim žena njegova ni snaha.²⁾ To veljá tudi o nezadržnem hrvatskem „skupniku“.

Kako pa je postala — vprašaj — ta beseda: „skutnik“ ali „skupnik“? —

Že l. 1853 se je slutilo, da izhaja „skutnik“ morebiti iz besede „skut“, zato ker zovejo Žumberčani³⁾ takó „naročje pri suknji“; na priliko: „dete mu sedi u skútu.“⁴⁾ Vgibalo se je, „da je (novi) oča menda tako dete del, da mu je sedelo na stegni izpod roke.“

... „To je — pisal sem ondaj — le „morebiti“, to ni še dognano; dognano bi bilo, ako bi kje verjeten popis take navade našli, ali verjetno ustno izročilo slišali“....

A ne bi li mogel človek takega popisa najti v kaki... stari knjigi? — tako sem si mislil lani, čitaje óne besede svoje. — Hitro jo začnem slediti, ter sem bil na posled tako srečen, da jo zasledim. Res, da ta knjiga ne popisuje slovanskih navad pri sinovljenju itd., nego „pravne navade“ germanskega naroda; ali kdo ne vé, kako v rodu sta si ta jezika: slovanski pa germanski? — kdo ne vé, v kako tesni zvezi sta (rada ali nerada) ta naroda od nekđaj? — Tista knjiga („Deutsche Rechtsalterthümer“), ki jo je spisal učeni Jak. Grimm leta 1828, jemlje pa vendar po vrhu v misel tudi drugih narodov pravne navade.

Da povém na kratko: Na strani 160 piše Grimm, da so dévali po staroskandinavskem pravu („nach altnordischem recht“) óno déte, katero so hoteli posiniti ali pa pozakoniti (bei der adoption in legitimation) na krilo (schofs⁵⁾), ali pa na kolena. Devanje na krilo („das schofssetzen“) imenovali so „skaut-soetubarn.“

¹⁾ Prim. pri Vuku besede: domazet, domazetovič, uljez, pripuz; v Bogiš. „Zborn.“ 18—19: priselica, doselica, pridolica, („domazet priselica“, „prosti priselica“). Pis.

²⁾ Stsl. „synъha“, ne „synъha; tedaj ni iz debla: synъ (sin), kakor nekateri mislijo in zato pišejo po krivem „sinaha“; gl. v Mikl. slovar. 1862—65 str. 867: sansk. „snuša“ alb. „nuse“ (die neuvermählte). Pis.

³⁾ Tako si velé zdaj tudi sami po glavnem svojem kraju Žumberku nekdanji uskoki bosanski (bôsenski), sosedji kranjskim Slovencem, ki jim pravijo „Vlahi“, „Staroverci“, tudi „Žumberčani“. Po tem novem imenu prekrstili so že prostaki celó svoj pravi hrv.-srbski jezik v „žumberski“, kakor nekđaj Kranjci svoj slovenski jezik v „kranjski.“

Pis.

⁴⁾ „im Schofs“ po Vuku: „u krilu“ ali „na krilu“. „Rječn.“ 303.

⁵⁾ Slovencem ne rabi „krilo“ povsod, kakor na pr. Srbom, za ta pomén (Schofs), nego po mnogih krajih „naročje“, da-si pomenja „na naročje“ prav za prav „auf die Arme“ (in brachia). Murko, Cig. (Wolf)....; prim. pri Vuku 405: „Naručje, der Schooss, sinus; z. B. u naručju, auf den Armen, in brachiis“. — „Naročje pri suknji“ za „Rockschofs“

Staro-skandinavski „skaut“ (got. skauts ali skaut) je tedaj = „schofs“ (schooss), ter izhaja očitno iz istega korena, kakor staroslov. СКОУТЬ (skut'), bolg. „skut“, „skutnik“, srb.-hrv. „skut“ (skuto¹)... namreč iz sanskrskega (Sanskrit): sku = kriti (tegere, decken, bedecken). Glej Mikl. „Rad.“ str. 81 in „Lexic.“ 1862 do 1865 str. 852; na str. 1136 pa čitaš, da je istega korena lat. „scutum“ (der Schild, štít, ščit).

Znamenito je, da se je spremenil „skaut“ v severno-frizovskem jeziku tudi v „skût.“ Gl. Diefenb. II. 240 pod „ndfrs.“ (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

Knjige akademije jugoslavenske.

Jako marljiva akademija jugoslavenska je ravno kar izdala:

30. knjigo „Rada“ svojega, katera obsega sledeče članke: O ženskih karakterih u naših narodnih pjesmah. Od Janka Jurkovića. — Ustroj i gojitba cvieća. Od dra. Josipa Šlossera viteza Klekovskoga. — O kmetstvu po srbskom uobičajnom pravu, po ustanovoma Dušanova zakonika i po statutima dalmatinskih gradova. Od dra. Božidara Petranovića. — Borba južnih Slovena za državnu neodvisnost u XI. vieku. Od dra. Fr. Račkoga. — Uzroci oledjivanja sad jedne sada druge zemaljske polutke. Od dra. G. Pilara. — Dr. Božidar Petranović. Nekrolog od dra. Fr. Račkoga. — Književne obznane. Novije publikacije o Koperniku. Od J. Torbara. — Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti početkom g. 1875. — Izvodi iz zapisnika jugoslavenske akademije. — Poklonjene knjige jugoslavenskoj akademiji.

S pomočjo sl. akademije pa je prišel na svitlo:

„Opis jugoslavenskih novaca“ od profesora Sime Ljubića.

Obširna in s slikami novcev okinčana, povestničarom in osobito še numismatikom vrlo zanimiva knjiga kaže novce (denarje) Bulgarske (počenši od Vladimira Boriševića 885—888), — novce Srbske (počenši od Vladislava I. 1234—1241) do leta 1380, in novce Bosanske (počenši od Stjepana Kotramanića okoli leta 1290—1313), — skupaj novcev zlatih 2, srebrnih 4671, bakrenih 26. — Na prodaj ima to knjigo vseučilišna knjigarna Fr. Zupana v Zagrebu.

Mnogovrstne novice.

Koliko ljudi je za steklino umrlo od leta 1851--1874.

(Po časniku „Statist. Monatschrift.“)

Na Štajarskem od 1851. do 1855. l. 10; od 1856. do 1860. leta 3; od 1861. do 1865. leta 5; od 1866. do 1870. leta 4; od 1871. do 1873. leta 5; — na Koroškem od 1851. do 1855. leta 5; od 1856. do 1860. leta 1; od 1861. do 1865. leta 2; od 1866. do 1870. leta 5; — na Kranjskem od 1851. do 1855. leta 9; od 1856. do 1860. leta 2; od 1861. do 1865. leta 1; od 1866. do 1870. leta 3; od 1871. do 1873. leta 8; — na Primorskem od 1851. do 1855. leta 13; od 1856. do 1860. leta 2; od 1861. do 1865. leta 6; od 1866. do 1870. leta 5; od 1871. do 1873. leta 22.

skovano je pa menda po nemški besedi. O različnih pomenih besede „krilo“ še pozneje kaj. Pis.

¹) Kakor pravijo trde Slovenke tuji „kiklji“ lepo po naše „krilo“, tako jej velé hrv. Slovenke po Varaždinski in Križevski županiji... „skuto“, (n). To mi je povedal mladi nadepolni pisatelj hrvatski, g. Kostrenčić. Prim. Mažur-Užar. pod „Rock“. Šulek piše „skute“, Weiberrock. Pis.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

V 3. seji 19. aprila je deželni glavar naznanil, da vlada stavbenega reda, katerega je deželni zbor sklenil vlani, ni potrdila; izročil se je ta red gospodarskemu odseku vnovič v prevdarek; potem je naznanil, da je vlada poslala načrt postave, kako je na metersko mero in utež predevati tiste mere in uteži, ki so v deželnih zdaj veljavnih postavah; tudi ta predloga se je izročil gospodarskemu odseku. Dalje so se dotičnim odsekom izročile različne peticije, izmed katerih omenimo danes prošnjo Javorske občine nad Škofjokloko za podporo pogorelcev na Vovči, prošnjo dramatičnega društva za podporo, prošnjo Št. Vidske občine nad Ljubljano zavolj podpore za šolo, prošnjo Starološkega župana Moharja gledé dovozne ceste do kolodvora, prošnjo občin Col in Podkraj gledé uravnave mitnine na Hruševski cesti, prošnjo občine Col za odpravo mitnine na Colu, prošnjo Jerneja Globočnika iz Mošenj za odpis dohodnine od mostu v Globokem, prošnjo občin Vipavskega okraja za vpeljavo pregledovalnega vojaškega nabora v Vipavi namesto v Postojni.

Dr. pl. Schrey je predlagal načrt postave, po kateri naj bi se učiteljice na ljudskih šolah plačevale tako kakor učitelji, v temeljeval bode ta predlog v prihodnji seji. — Potem se je potrdila volitev g. Pet. Grasselli-a za deželnega poslanca v občinskem volilnem okraji Postojna-Senožeče-Bistrica-Planina Lož. — Potrdil se je potem proračun vino- in sadjerejske šole na Šlapu za leto 1876 (potrebščina 6609 gold., zaklada 3515 gold., primanjka 3094 gold., katera je pokriti iz deželno-kulturnega zaklada), — in računski sklep iste šole za leto 1874 (dohodki 7470 gold. 85¹/₂ kr., stroški 7407 gold. 72¹/₂ kr.). — Še nekatere druge predloge deželnega odbora so se izročile dotičnim odsekom, o katerih pa poročali bodemo, kedar se rešile bodo. — Konečno so se volili v šolski odsek: Deschmann (načelnik), Obreza (namestnik), vitez Gariboldi (perovodja), dr. Bleiweis, vitez Langer, Kotnik, dr. Razlag; in gospodarski odsek se je pomnožil še za 2 uda, namreč Kotnik in dr. Schrey.

Deželni zbor Štajarski.

Dr. Vošnjak je interpeliral vlado zarad zaprek pri volilnem redu. Pri premembi opravnega reda je bilo tudi sklenjeno, da se sme odgovorom na interpelacije pripeti debata. Dozdaj to ni bilo dovoljeno. Vladnemu zastopniku ta sklep ni po volji, rekel je, da to je dovoljeno le v državnem zboru. Najbrže se vlada boji takih razgovorov. Celjski poslanec je interpeliral zarad vravnjanja Savine, ki je zeló potrebno. Tedaj so tudi tu interpelacije najvažnejše dogodbe. — Vlada je ponujala že drugi pot postavo o konjedercih, pa zbor je ne mara, zato jo je tudi zdaj odložil.

V 3. seji 8. t. m. se je po predlogu g. Hermana, ki je poročeval v imenu deželnega odbora, dovolilo, da zamorejo trgi: Arnež, Mahrenberg in št. Lenart v Slov. goricah 2 gold. dače pobirati od svojih pesov, kujžekov in ščenet. Na dalje bode v Mahrenbergu 10 gold., v št. Pavlu pri Priboldu 15 gold. plačal vsak, kateri hoče ondi kot srenjčan sprejet biti. Okrajnemu zastopu v Štanjcu se je dovolilo ljudem naložiti 40% okrajne naklade. Res, trda daca! Kmetske srenje, dozdej združene z Lipniškim trgovom, so prosile za razdruženje. Gosp. Herman je prošnjo podpiral — zastonj. Liberalna večina je z 22 proti 20 glasom prošnjo odložila.

poslala jako lepe kompozicije Českých skladateljev, namreč: Smetanova komično spevoigro „prodana nevesta“ in Bendl-ovo romantično spevoigro „Lejla“. Manjka pa še v arhivu nekoliko skladb domačih komponistov, katere se pri knjigarjih več ne dobé in se tudi med narodom malo nahajajo. Želeti je, da nam vsak skladatelj svojih kompozicij vsaj en eksemplar pošlje, da bode v našem arhivu popolna zbirka domačih skladb.

Konečno moram radostno konstatirati, da se v našem društvu vrši delovanje v najlepši vzajemnosti, tako da bi želel, da tudi v prihodnje ohranimo to lepo harmonijo, katere bi ne smela nikakoršna disonanca kaziti.

Naj bi se posrečilo našemu delovanju, da na podlagi glasbenega lepoglasja izbudimo v ljudstvu zlahtnejša človeška čutila na blagor domovini in na čast in povzdigo naroda.“ (Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Poslušajmo, kaj piše v imenovani knjigi o posinjanju na dalje učeni Grimm, (ki je čislal tudi slovanščino, ponemčil Vukovo malo srb. slovnico leta 1824 ter jo spremil z zanimivim predgovorom, kakor 30 let pozneje tudi ponemčene srb. narodne pripovedke).

Naštevši več načinov sinovljenja, veli I. 464: „Im Norden Deutschlands war fast bei allen Arten Genupsition.“ — I. 465: „Das Kniesetzen und Schosfetzen stimmt mit der förmlichkeit des rockschosses, hemdes und mantels.“ — „Aus Ewers' recht der Russen pag. 22—24 sehe ich“ — piše Grimm ondi dalje — „dass auch die Slawen das fremde kind, welches sie an sohnes statt empfangen, auf die hände nahmen.“

Te besede treba dobro premisliti.

Nestor in drugi zgodopisci pravijo namreč, da je predal Rurik, zato ker mu je bil sin Igor še jako majhen, knežijo svojo pred smrtjo l. 879 po Kr. r. rodbeniku Olegu, ... „вѣдавѣ јему synѣ svoj na rucě“; Mikl. Nest. 11; — ali po drugih: ... „i vѣda јему synѣ svoj [syna svojego] Igorja na rucě“ ... Schlöz. Hekt. II. 264.

Te izvirne besede je ponemčil Ewers takó: „... auch gab er ihm (dem Oleg) auf die Hände seinen Sohn Igor; denn der kleine Igor war noch sehr Kind.“

Ewers razlaga to tako: Ker ondaj nedorasli otroci niso smeli vladati, (kakor ni bebcí, slepci in preslabotni starci), zato si je izbral Rurik pred smrtjo za naslednika odraslega Olega, in mu dal malega sinka svojega, Igorja „na roké“ (na naročje), zato da ga je Oleg na ta način posinovil. Po Ewersovi misli je hotel Rurik tako opraviti, da bi bil potém Igor Olegu naslednik, kakor da mu je najstari sin.

Ewers pravi (24) dalje: „Dieses auf die Hände nehmen finden wir im Alterthume öfter als sinnbildliche Darstellung des Willens ein fremdes Kind gleich dem eigenen zu erziehen“; ali takih primerov Ewers ne našteva.

Pri tem treba pomisliti i to: Najslavnejši zgodovinar ruski, Solovjev, trdi I. 106, da je Oleg kakor starši v rodu („kak staršij v rodě“), a ne kakor maloletnega kneza varuh („opekún“) dobil vso oblast Rurikovo, ter jo imel potem res tudi vse svoje žive dni; ali tega Solovjev ne veli, da je Oleg malega Igorja posinil, zato ker mu ga je Rurik „otdal na ruki“. — Te besede rabi Solovjev namesto ónih iz Nestorja i

dr. — Ruske akademije slovar pa tolmači Solovjeva izrek pod besedo „ruká“ tako: „otdatъ na ruki“ = „vvěřitъ . vѣ popečenje“ (der Obsorge anvertrauen. Pis. *)

Po vsem tem sodim, da je Ewers navedeni izrek samó prevérno ponemčil, da tedaj Rurik ni dal sinka Olegu, zato da bi ga bil O. posinil, — nego da ga je samo izročil njegovi skrbi, naj mu je bil potém O. „opekún“, (kakor je trdil Karamzin I. 122), ali pa ne, (kakor misli Solovjev).

Kam nas je zavel „skutnik“!? Vrnimo se zopet k Grimmu!

Pri sinovljenju (in pri vzakónjanju**) jemali so po njegovih besedah stari Nemci otroke i pod plašč, ki je bil znamenje obrambe (schutz) I. 160, zato so nadévali takim otrokom imé „mantelkinder“, francoski: „enfants mis sous le drap“ (filii mantellati), — „plaščniki“ ali „podplaščniki“ reklo bi se jim po naše, da hočemo sloveniti ... po tlašanski. (Dal. prih.)

Jugoslavenško slovstvo.

* Novo izdanje I. II. i III. knjige „Srpskijeh narodnijeh pjesama“, koje je skupio i na svijet izdao Vuk. Stef. Karadžić.

Dajem ovijem na znanje, da je II. knjiga, sadržavajuća junačke pjesme najstarijih vremena, iz štampe na svijet izišla, i da je sada razasaljem.

Za one čitatelje, koji nijesu vični cirilici — dodat je na čelu knjige uzporedni pregled alfabetični ne samo s latinicom nego i sa svim jezicima evropejskim.

Ujedno javljam, da je rok prenumeracije na sve tri knjige ovijeh pjesama uslijed mnogobrojnog zahtjevanja produžen do 1. avgusta t. g., tako do toga roka po prenumerantsku cijenu od 2 for. (ali poštarinu svaki da plaća sam), i prenumerirati se na I. i III. knjigu, obje zajedno za 3 for., a posebno za 2 forinta Aus. vr.***)

U Beču 20. travnja 1875.

Ana, udova Vuka Stef. Karadžića.

(Landstrasse, Marokkanergasse Nr. 3, in Wien.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnikarja.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Dalje.)

„Zakaj bi bil Jonas to storil?“

„Iz sovraštva do Linarja. Tega on tako črti, da bi veselja poskakoval, ko bi ga videl na vislicah in vso njegovo rodovino na ražnju se peči.“

„Odkod to strašno sovraštvo? Je-li vam vzrok znan?“

*) Gosp. Miklošič ni vzel navedenega izreka Nestorjevega v svoj véliki slovar ni pod besedo „vѣdati“ (81), ni pod besedo „na“ (397), niti pod besedo „raka“ (815).

Pis.

**) „Infans, ante nuptias natus, sub actu consecrationis matrimonialis in sinu et sub pallio patris collocatus legitimabatur.“ Ihre 2, 619.

***) Vredništvo toplo priporoča vsem Slovencem, ki so zmožni Srbskega jezika, ovo knjigo polno krasnih narodnih pesem.

Vred.

Znanstvene stvari.

Občni zbor „glasbene matice“

15. aprila 1875.

(Konec.)

Gospod prvosednik povpraša zbor, ima li kdo kaj omeniti o tajnikovem poročilu. Ker se nikdo ne oglasi, poroča blagajnik gosp. Drenik o društvenih dohodkih in stroških in o stanju društvene imovine.

Po nasvetu gosp. prvosednika imenujeta se gospoda Jeločnik in Pirnat za pregledovalca računov.

Prvosednik pozivlja gospode, ki imajo morebiti kak posamesni nasvèt, da se oglasio. Na to gosp. Praprotnik sledeče nasvetuje: V ljudskih šolah bode sedaj po ukazu ministerstva pevonauc obligaten in zahteva se, da se otroci po notah petja učé. Zato pa je silno potrebno, da se za naše slovenske ljudske šole izdá „pevonauc“. Ker je učitelj gosp. Peter Weiss v Celji že sestavil tak navod in ga poslal, da bi se pregledal in dal v tisek, naj „glasbene matice“ odbor rokopis pregleda in ako je za rabo pripraven in ministerstvo privoli, da se vpelje kot učilni pripomoček v šolah, naj „glasbena matica“ preskrbi tisek in izdavo ter spisatelj u izplača zahtevano nagrado 80 gold.

Prvosednik priporoča ta nasvèt in ko bi artistični odsek delo za dobro spoznal in tudi ministerstvo rabo dovolilo, naj se tisek nemudoma preskrbi.

Zbor se enoglasno za to izreče.

Gosp. Hribar želi, da bi se preuredila šte. IV. pri zadnjem razpisu daril, ker po cerkvenih postavah se ne sme pri velicah slovesnih mašah v drugem nego v latinskem jeziku péti. Tudi za cerkvene samospeve naj bi se darila ne razpisavala, ker niso pripravni za cerkveno glasbo.

Gosp. Drenik misli, če tudi po stari cerkveni postavi ni dopuščeno pri velikih mašah petje slovenskih vlog, se bodo pa pri manjših slovesnostih rabile.

Gosp. Valenta se izreče odločno proti temu, da bi „glasbena matica“ razpisavala darila za skladbe, ki so zložene na latinski tekst. Ako se hoče našemu ljudstvu estetično petje vcepiti, treba je, da mu v domačem razumljivem jeziku podajamo napeve, da bode vsak pevec kakor tudi poslušalec vedel, kaj se poje, ter z besedo in melodijo povzdignjen k molitvi. Ako je ranjcemu Riharju za prav se zdelo, da je za velike praznične obrede zložil napeve na slovenske besede, smemo tudi mi tako nadaljevati; za latinske kompozicije nam ni treba skrbeti, teh dobí vsakdo lahko na stotine pri knjigotržcib, slovenskih pa manjka.

Zbor sklène, da ostanejo razpisi nepremenjeni, kakor tudi, da se samo slovenske kompozicije izdajajo.

Gosp. Drenik naprosi gospoda Hribarja, da bi sestavil obljubljeni vabilo do cerkvenih predstojništev, da pristopijo v naše društvo, ker potem bi bilo mogoče, več za cerkveno glasbo izdajati.

Gosp. Hribar obljubi, da hoče tako vabilo v kratkem razposlati.

Gosp. Žagar predlaga, da bi se zmanjšalo število odbornikov, in sicer naj jih bo v Ljubljani 6 in vnanjih 4, vseh tedaj 10. Motivira svoj predlog s tem, da veliko število odbornikov ne koristi društvu in le teži delovanje, posebno ker nekateri odborniki nikoli ali pa prav redkokrat k sejam dohajajo.

Gosp. Drenik je proti zmanjšanju števila odbornikov in meni, da veliko število nikakor ni bilo škodljivo in bolje je, če ima društvo odveč odbornikov nego premalo, ker dostikrat se nakupiči delo, za katero je treba več osob.

Prvosednik je tudi za to, da ostane število 20 odbornikov, ker ako bi društvo pišlo do tega, da zamore delovati popolnoma po programu v pravilih narisanem, treba bo še večega števila odbornikov.

Pri glasovanji pade gosp. Žagarjev nasvèt in vrši se volitev 20 odbornikov.

Po nasvetu gosp. Grasselli-a odpade volitev po volilnih listkih, temveč izvolijo se per acclamationem sledeči gospodje v odbor: Franjo Ravnikar, prvosednik, Franjo Drenik, blagajnik, Dragotin Žagar, Andrej Praprotnik, Josip Tolli, Anton Stöckl, Anton Nedved, Feliks Stegiar, Anton Jentl, P. Angelik Hribar, Alojzi Steimetz, Voj. Valenta — vsi v Ljubljani stanujoči. Vnanji pa: Franjo Gerbic v Zagrebu, Anton Hribar v Gorici, Janez Miklošič v Mariboru, Franjo Stojec v Kranjski gori, Matija Šušteršič v Krškem, dr. Bnj. Ipavec v Gradcu, Matej Žvanut v Trstu, Ferdo Vigele v Ziljski dolini.

Prvosednik potem sklène izborovanje sè sledečimi besedami:

Predno končamo občni zbor, naj mi bo dovoljeno, omeniti zaslug tistega moža, kineumorno deluje za razcvet glasbene matice, na katega ramah leži in stoji celi stroj naše družbe, in to je naš vrli tajnik gosp. V. Valenta. Naj mu doní od vsei nazočih srčna zahvala!

Slovstvene stvari.

„Skutnik = slupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Na tak ali temu kolikortoliko podoben način posinjali so, kakor čitamo v znanj knjigi (I. 160; 464 do 465), tudi drugi narodi, a ne samo germanski. Nekateri so si pritiskali take otroke o sinovljenju gole na gola prsa ter jih oblačili pod vojo zdoljno opravo, ki se drži života; — nekateri so jih slečene jemali pod srajco¹⁾ ter jih k sebi stiskali in poljubljali (najprej novi oča, a nato i nova mati; — nekateri so jih pretikali skozi ohlapna nédra (per stolae fluentis ‚sinus‘ traducere) itd.

Diodor (4, 39; Wess. 1 284) pravi, da so na isti način, kakor je po grški basni Junona posinovila Herkula, nekdej res posinjali tjo deco i stranski, t. j. negrški narodi (βαρβαροι).

Nehoté se spominjam pri th besedah srbske narodne pesmi, v Vukovi II. knjgi 30te, ki nam prosto, a prelepo popisuje, kako je jenala carica.... tuje dete za svoje:

„Odnese ga u gosposke dvore,
Prometne ga kroz nédra²⁾ svilena,
Da b' se dete od srca nazvalo,
Okupa ga i nanegova ja.“

„Pripovijeda se“ — dodal j Vuk — „da i sad tako čine oni, koji uzmu koga mjesb svoga djeteta.“³⁾

Poštovani čitatelji so našti dozdej že toliko pomenov besede ‚skut‘ (‚skuto‘, ‚skute‘, ‚skuti‘), da se

¹⁾ V Vukovem srb. „rječn.“ čitaš na str. 689, da so ‚skuti‘ (pl.) dolnji t. j. podpasni konec srajce (košulje), posebno ženske. Pis.

²⁾ Po Mikl. slovarju leta 1850 je „skutъ“ tudi = κόλπος, sinus (Busen, Schofs); v velikem s ne nahaja ta pomen. Pis.

³⁾ Kdor hoče vedeti kaj več o posinjanju ali sinovljenju pri južnih in severnih Slovanih, naj čita i Bogišićevo knjigo: „Pravni običaji u Slovenâ“ (u Zagrebu 1867) 140—141. Pis.

jim čudijo; ali to niso še — vsi. Treba pa znati po moji misli i druge pomene, da se razsodi do dobrega, kako je postalo ime „skutnik“.

Ne samo nekaterim Žumberčanom, nego i Bolgarom, (ki nosijo kakor Črnogorci i drugi Srbi dolge suknje, Bolgarke pa jako dolge suknje, moškimi podobne, a brez rokavov) rabi beseda „skut“ za nemški „Rockfchofs“ (škríc¹); gl. Kyriak-Cank. 205.

To svedočijo tudi bolgarske narodne pesmi, s cirilico tiskane (Miladinov 24 pa 377):

„Da ni (nam) da'it ot srce čedo (déte),
Na skutam da turam [devam], ,tate da vikat‘.

„Brala moma [deklina] zelenika
Vo dva skuta kata dena [vsaki dan].“

Tudi besedo „skutnik“ (množ. „skutnici“) imajo Bolgari, a ne za naš, nego za isti pomèn, kakor „skut“:

„Ta dojdó'a, Nešo, tvoji mili družki,
Te sobra'a²), dobro, sve do skutnici-te“.³)
(Milad. 379).

(Dalje prihodnjič.)

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Ako kdo reče „hvala“, „zahvalujem“, Istran odgovori: Bogu hvala, ki je vredan i dostojan.

Bolna noga će postelju, a bolna ruku mir.

Nesložčina ubožčina, složčina s možčina.

Bič na kraju puca. (Zima je na koncu ostrá.)

Kada se ovce počnu bubat i žene karat, je vreda (brzo) daž.

Ki se u petak rodi ili oboli, mu rado zvoni (umre).

Kada suncu sveti i daž hodi, se slepci (sleparji) ženu.

Na mladi petak se vlasi strižu.

Ni vsaki petak božić (ni vselej dobro).

Do tamo će mnogo daža u more past. (To nebode tako brzo).

Ki konvent (gospodar) mi kruha dá, valja, da ga služim.

Koliko mira, toliko pira (veselja).

Kada blago mine, pamet pride.

Z dolom zec: puna zdela mesa, z gorom zec: va uho me piši.

Z vanka je lastavic, a znutra pas razdiravac (hinbeni).

Vsaki svoju nevolju nevolji.

Kada se devojka ženi, se njoj perilo (perilnik) zible.

Istina je, peteh je zakukuriknul (kada se kaj poveda).

Ni mi koliko valja, nego koliko rabi (ako se mala stvar zgubi).

Redko lačan, gusto sit (bogat).

Redko sit, gusto lačan (ubog).

(Konec prihodnjič.)

¹) „Škríc“ ali „škríc“ (2. skl. „škríca“) ni domačega korena, nego iz nemške besede „Schürze“ (Schurz). V Apencelu in drugod po Švajci pravijo res „Schoofs“ namesto „Schürze“. Tobler, Stalder; prim. tudi pri Diezu („etim. Wtb.“ 373) „scorciare.“ Pis.

²) t. j. sežgane deklice pepel. Pis.

³) Ta bolg. „skutnik“ (s polnoglasnim u = cir. y) naj se dobro loči od imena „skutník“, der Wirthschaftliche; Kyriak Cank. 205; kajti po Kyriak-Cankovi pisavi je ū = ѱ, tedaj „skutnik“ = skutník (sk'tnik) iz bolg. glag. (dovrš.) „skŭta“ servare, aufbewahren iz strsl. skatati Mikl. 854, a ne iz stsl. „skutati“ (u = stsl. oy). Pis.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(5. seja 29. aprila.) Najprej se je prošnja Pavlovske občine gledé plače župana izročila deželnemu odboru v rešitev; prošnja Cerkniske občine, naj se pri c. kr. vladi dela na to, da bi se ta občina združila s sodnijskim in davkarskim okrajem Loškim, se je izročila peticijskemu odseku v pretres. Poslanec M. Kramarič je c. kr. vlado interpeliral: ali je ni volja skrbeti za to, da se našim občinam na meji Hrvaški vsi kordonski stroški zarad goveje kuge nemudoma povrnejo iz državne blagajnice in ali bode že enkrat konec te velike nadloge, da se odpravi kordon? Vladni načelnik vitez Widmann je na to odgovoril, da obravnava zarad kordonskih stroškov še ni končana, sicer pa vlada skrbno gleda, da se dotično breme občinam kar največ mogoče zljajša; kuge na Hrvaškem pa še ni konec. — Potem je izročil nov vladni načrt pogodbe med državo in med deželnim zastopom Kranjskim zarad uravnanja zemljiško-odveznih razmer. Ta predloga se je izročila finančnemu odseku. — Zdaj se je obravnavalo o proračunu gledišnega zaklada za leto 1876. Finančni odsek je predlagal, naj se dramatičnemu društvu za slovenske predstave, kakor dozday, dovoli 2400 gold. podpore, podvzetniku nemškega gledišča, ki je dobival dozday 13 lóž in 900 gold., naj se dodá še 300 gold. podpore.

Na to je dr. Zarnik predlagal, naj se navedenih 13 lóž za tiste večere, ko se predstavljajo slovenske igre, prepusti dramatičnemu društvu. Podvzetnik nemškega gledišča zavolj tega ne bo trpel nobene škode, vsaj so te lože pri slovenskih predstavah večidel prazne.

Dr. Bleiweis izreka, da ne bode glasoval za to, da bi se dosedanja podpora 900 gold. za nemško gledišče povikšala. On sicer nikakor ni nasprotnik nemškega gledišča; al enakopravnost in denarne razmere glediščnega zaklada branijo mu, povikšati podporo nemškemu gledišču. Kdaj neki — vpraša — je deželno naše gledišče postalo nemško? kako more kdo misliti, da ima slovenska Talija manj pravice do njega nego nemška? Enakopravnost zahteva, da se po tisti meri kakor za nemško skrbi tudi za slovensko gledišče. Slovensko gledišče dobiva 2400 gold., nemško pa 13 lóž in 900 gold.; če lože prav cenó cenimo po 150 do 180 gold. in se toraj tej vrednosti lož prišteje onih 900 gold., dobiva nemško gledišče še nad 3000 gold. podpore; po takem bi se podpora slovenskemu gledišču zboljšati morala vsaj za 600 gld. Govornik, razklada je zgodovino gledališčnih subvencij, pripoznava, da je nemško gledišče v zadregi; al zakaj pa težko shaja? — zato, ker je 54 lož v privatnih rokah; to je največa kalamiteta, ker od teh lóž podvzetnik razen uboge vstopnine nič nima; drug vzrok, da težko shaja, je pa ta, da ti posestniki privatnih lóž od leta do leta več zahtevajo od podvzetnika, zdaj hočejo celó velike opere in izvrstne pevce, al to stane veliko denarja. Dolžnost ložarjev v prvi vrsti je toraj zdatno podpirati nemško gledišče, ne pa z onimi 20—30 gold., ki jih dobivajo od Slovencev, katerim za slovenske igre lože v najem dajejo. Konečno dr. Bleiweis nasvetuje, naj se nemškemu gledišču le kakor dozday 900 gld. podpore nakloni, pa dostavi, da bode od tega nasveta odstopil, če se sprejme Zarnikov predlog in s tem njegovemu načelu enakopravnosti zadostuje. — Dr. Bleiweisov predlog so podpirali Pakiž, Kramarič in Zagorc. Dr. pl. Schrey in Deschmann sta spodbijala Bleiweisov in Zarnikov predlog. Potem ko je

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

„Skut“ se nahaja v slovarjih in drugih knjigah (posebno v sv. pismih) staroslovenskih in srbsko-brvatskih na dalje za gršk. πτέρις in [dimin.] πτερόριον¹⁾, ki pomenja prav za prav to, kar lat. „ala“, nem. „Flügel“, „Fittig“ = „krilo“ (kreljut, perot ali perut, peruta), — pripodobno (bildlich) pa tudi to, kar lat. „pallium“, po Miklošiču: „extrema vestis“, „amictus“ (= ἀναβολή), „Ueberwurf“, „Oberkleid“ itd., kakor v sv. pismu izvirna ebrejska beseda „kānāf“, ki se sklada po koren-skem pomenu s stsl. „skut.“²⁾

Po gostem se pa čita — kakor v ebrejščini „kānāf“ — v sv. pismu staroslovenskem in srbskem [Daničić-Vukovem] „skut“ tudi za gršk. χράσπεδον, lat. „fimbria“, „ora“ (imbus), n. „Franse“, „Saum“, „Zipfel“, (Mantelzipfel), Stück [des Mantels, Kleides, Rockes]. Prim. Mat. 23, 5; 9, 20 in 14, 36; Mark. 6, 56. Na vseh teh mestih čitaš v srbs. sv. p. (Daničić-Vuk.) „skut“ (Saum); v Ostrožkem in v novejših rusko-cerkvenih sv. pismih pa na teh mestih „vškrilije“ ali „voskrilie.“³⁾

Stulli piše v svojem slovarju: „Skut, 1. grembo, seno; gremium, sinus — cvjete iz skuta na tle izsipa; 2. piega, balzana della veste; flexus, fimbria; plicatura, ora, lacinia, gremium, sinus — dušo moja, ti bi ona, koja snimi mrtva Jezusa v skut Marin (Marijin).“

Istran Voltiggi v svojem „ričoslovníku ilirskoga, ital. i nimačkoga jezika“, (1803): „Skut, m. falda, grembo, Saum.“

„Verantius“ (Vrančić) v svojem brezimenskem slovarju: „Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum“ (1595) piše na str. 53: „(lat.) laciniae (plur.), ital. orli, n. die Falten, il. skuti, magy. perem.“

V starih slovensko- in litvansko-ruskim slovarjih „Ber.“, „Ziz.“, „Azbuk.“ (Mikl. vél. slovar 852 pod „skutъ“; gl. teh kratice pomèn ondi na str. VI. XXI:

¹⁾ IV. Moz. 15, 38 (Gorskij „opis. slavj. rukop.“ I. 29., kjer čitaš „skuta“; pri Mikl. „skutъ“ 852); Daničić: „skut“: — „da si načine rese po skutovima od haljina svojih.“ Lut.: „Läpplein an den Fittigen ihrer Kleider; Allioli: „Franzen an den Ecken ihrer Mäntel“ po Vulg.: „fimbrias per angulos palliorum“....; Schmidt (1616, ed. Tafel 1872) po izvirnem jeziku: „peniculamentum super alas vestium suarum; Septuag. χράσπεδα ἐπὶ τὰ πτερόρια τῶν ἱματίων αὐτῶν. — Prim. tudi Ezech. 16, 8. srb. (Dan.): „skut“, [Ostrog: „krylo“, Dalm. „krilo“; All. „Mantel“; Skarić „plášť“] Jap. „oblačilo“; (Wlf) „plajš“, τὰς πτερόρας — Ezech. 5, 3 [4]: ἀναβολή Ostrog. in Dan. (srb.) „skut“, Skarić „leto“, Jap. „kraj“, (Wlf.) „rób“.

²⁾ „Kānāf“, ala, a „tegendo“ dicta; ebr. glagol. „kānāf“ (arab. „kanafa“ = „tegere, hüllen, decken“ itd. Gesen. 1833, 492; Fürst 1863, I. 608 in 609. — Kakor oblačilsko ime pomenjal je „kānāf“ površno oblačilo ebrejsko, podobno sedanjemu moškemu „šalu“ (Shawl, opléčnik?) na štiri vogle, in se rabil tudi za odejo. Gl. Lamy 293. Čuden se zdi ónemu, kdor tega ne vé, „plášč na štiri vogle“; gl. V. Moz. 22, 12. — Mnogo razlik pri prevodu iste izvirne besede je nastalo tudi zato, ker nekateri prevoditelj ni vedel, kako je bilo ebr. površno oblačilo po imenu „kānāf“. Pis.

³⁾ Mat. 9, 20 ima i Ostrom. „vškrilije“, Mat. 23, 5 pa čitaš „podšmety“ (ρίζ svojih). Drugih navedenih 3 „mést“ ni v Ostromiru. — Mat. 23, 5 rabi Kuzmić „škric“ za Säume, fimbrias; Dalm. pa „prame“, da-si je bil poslovenil isto besedo [po Lut. „Läpplein“] s „škrici“ IV. Moz. 15, 38.

in „Sacharova skazaniya russkago naroda“, II. 94 131, 184. čitam: „skutъ“ = „verhneje oděnje“ [verhnjaja odežda] abo „plahta“.⁴⁾

Predolgočasno bi bilo, da hočem „Noviškim“ čitatelem na drobno naštetu vse, kar sem sam čital o stari besedi „skut“; rad bi začel že dokánčati ta posel, ki se je nemara že „oskutil“ i tebi, dragi moj! ali ba š čujem, kako me nekdo vpraša: „Kaj pomenja pa ondi... pod Miklošičevim skutom tisti βεριδάριον, ki ga ne morem najti v nobenem grškem slovarju ter mu ne morejo priti do živca najizvrstnejši Grki?“

Ducange („Glossar. ad scriptores mediae et infimae graecitatis“) razlaga to besedo tako (191): „viridarium“ = „hortus“ [in Synaxario 13. Octobris in S. Dioscoro]. Ta grška beseda je postala tedaj iz sredovečne latinske „viridarium“. Gosp. Miklošič sam več ne pаметi, na kateri strani Men.-Vuk. jo je našel; dozdeva se mu pa, da pomenja ondi morebiti „einen Fleck Erde“ (kakor na pr. včasih lat. „lacinia“ Pis.)

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Turjaški Hervard.

Balada

po Valvazorji, knjiga XV. str. 488. Spisal Peter Hicinger.*)

Kjer Mura toči górvodé,
Pasó goveda se lepé:
V Bruci zbrani vkup sedé

Možje čveterega stanu,
Visoc'ga nizkega rodu;
Vsem skrb je ljubega domu.

Tam so, ki vozi jih morje,
Živé bogate jih gore,
Kar je do Ogerske meje.

In Vojvoda jim govóri:
„Vam znano vsem, kaj se godí,
Kak se nevarnost nam grozí.

„Zató prišli vi lesem ste,
Da bi posvétvali se vse,
Kaj v tej potrebi striti je.“

⁴⁾ Rusom ni zdaj „pláhta“ to, kar nam Slovencem, nego „Weiberrock; ehedem härnes Hemd, härner Sack“ (Schmidt). Prim. Mikl. 571 pod besedo „plášť“. Pis.

*) Balada „Turjaški Hervard“ je prosta nalogá, katero je ranjki P. Hicinger v metelčici zložil bil leta 1831., tedaj osmošolec, učenec Metelkov v slovenščini. Kar vémo, ni bila še nikjer natisnjena; toraj se drznemo natisniti jo v „Novicah“ na tanko po spisku, le v sedanjih pravopisnih oblikah. — Pri tej priložnosti pa opomnimo še, naj nam brž ko brž pošlje, ako je še kdo kaj namenil za njegov nagrobni spominek. Kdor je neutrudljivega pisatelja poznal prej, ali kdor je čital XII. leto prof. J. Marnovega „Jezičnika, vé, kolike vrednosti je Peter Hicinger v slovstvu slovenskem. Al — osoda mu je sploh pisateljska! „Nemo propheta in patria.“ Čudno, prečudno se nam zdi posebno to, da na javno in tajno vabljenje ravno iz rojstnega kraja njegovega — Tržiča — nismo dobili niti solda! — Koj po binkošnih napravi za nabrano svoto domoljubni naš podobar g. Zajec primeren spominek, ki se o svojem času postavi mu na grob v Postojni.

Pri Dunajski svetski razstavi predlanskega leta je dobila slovenska Matica „pohvalno pismo“, katero se je pa bilo nam še le lansko jesen poslalo.

Na vprašanje predsednikovo, želi li kdo besede o tem poročilu, oglasi se dr. Vošnjak ter pravi: Matica naj bi razdeljevala starejše knjige, ki v družbeni knjižnici brez koristi leže, knjižnicam srednjih učilišč, gimnazijam, realkam in preparandijam. Odbornik Vilhar odgovori, da se to godi, da vsak dobi knjig, kdor za-nje prosi; silili jih pa vendar nobenemu ne bomo. Odbornik Močnik dodaja temu še to, da je Matica podarila društvu „narodna šola“ čez 200 knjig, ter toži, da nekateri učitelji hočejo le slovenskih knjig zastonj dobiti, nemških si pa kupujejo povsod za težak denar. Če kaka šolska knjižnica pristopi kot ud k Matici, se jej dadó prejšnje Maticne knjige zastonj. — S tem je bil ta razgovor končan. (Kon. prih.)

Politične stvari.

„Mlado“- in „Staročehi“.

Pod naslovom „Razpor v narodu Českem“ je dr. Fr. Palacky razglasil nedavno obširnejšo razpravo, ki je ne le na Českem, timveč tudi drugje zbudila občno pozornost. Ker so razmere na Českem zelo podobne razmeram po Slovenskem, gotovi smo si pripoznanja svojih bralcev, ako jim podamo iz te daljše Palacky eve razprave vsaj nekaj odlomkov, posebno takih, ki se z našimi razmerami vjemajo.

V začetku pravi Palacky: „Menim, da staro slabost Čehov, vseh Slovanov celó, jaz bolj poznam nego drugi domoljubi, to slabost namreč, da se sveta starejših izmed njih, kedar jim ni po volji, ne držé in nočejo priznavati tega, da je pri vsaki skupščini, ki hoče kaj pravega dognati, treba najprej avtoritête, edinosti in discipline. Tega pa pri nas ni in ravno to je že od nekdanj vzrok in tudi glavno znamenje večne politične nezrelosti naše. Drugi slovanski narodi so zaradi tega že propadli, mi pa še propadamo. Skoro vselej mi je obupati, kedar se spominjam te posebnosti svojega naroda. Dokler se v tem obziru ne bomo poboljšali, bomo, ker nas je malo in smo razcepljeni, nesložni, zastonj vpirali in borili se proti večemu številu složnih; morda bomo to hudo borbo podaljšali in pri tem sami še več trpeli, al konečnega pogina se rešiti ne bomo mogli.“ — S temi besedami sem jaz obžaloval že leta 1843, ko narod naš javno še ni smel pričeti nobenega družega prepira, kakor o črkah in zlogih, med nami sproženo neprilično pričkanje o slovnica. Za tisto dôbo so se razglasila konštitucijska načela, duhu Českemu se je po njih v naši domovini odprla svobodnejša pot tolika, da je smel odslej tudi na političnem polju se boriti, — res, da le, kolikor mu dovoljuje naša tiskovna svoboda in konfiskovanje.

Svoboda je res največi dar božji, ki si ga more človek želeti, ona je prvi pogoj ne le blagostanja, marveč celó čednosti in veljavnosti, časti človeške; kajti ne misli in ne ravná prav oni, ki ne proste volje, ampak vsled sile tako misli in ravná. Toda svobodi sami, ki pelje večkrat do razdvojenja misli nego do sloge ali sporazumljenja, treba je neke mere, da ne rodi nesloge in razpora, ki se imenujeta ne brez vzroka otroka nje-nega greha. Slovani so že od nekdanj bolj čislali svobodo, ko drugi narodi, celó poganjali so se za njo ter vživali jo brez mere, konca in kraja, ker so se potrebni avtoritêti le neradi in prisiljeni vdajali. V tisučerih letih in več, kar nam je zgodovina njihova znana, so se razcepili na brezštevilne kose, vsak rod je hotel biti sam za-se ter se ni hotel niti združiti z drugimi, niti pod-

vreči v dosego vzajemnih namenov in prizadevanj prej nego v največi nevarnosti, in še takrat le za tisti hip.

Vse drugače so ravnali Nemci in Madjari. Tudi oni se spenjajo po svobodi, al doseči jo hočejo sami zá-se, vpirajo se, al dobro vedó, kdaj je treba vклонiti se avtoritêti, ne da bi svoboda njihova škodo trpela pri tem. Razpor, v katerega je zdaj zabredel narod naš, sam na sebi ni nič novega. Oni ljudje, ki si sami prikladajo imé „liberalcev“, so se za letom 1848 že večkrat odtrgali od družega naroda, ki po njihovem mnenji ni bil zadosti svobodnih misli ali „liberalen“, ker se jim je vsaka avtoritêta (ali uboganje drugih skušenih mož) zdela nazadnjaštvo (reakcija).... Ker se tudi mi nismo brž sovražno postavili zoper plemstvo, so nas že takrat zmerjali s „feudalci“; dandanes nas pa, ker ne hujskamo zoper duhovščino, zmirjajo s „klerikalci“. Zares, šli so v šolo k Dunajskim judom, svojim mojstrom in prijateljem, ter se naučili od njih po Dunajski šegi biti „liberalni“ — tedaj tudi vse Čehe, ki so drugih misli, zasramovati in obrekovati; pri tem pa ne premislijo, da je početje Dunajčanov sicer visoko spoštovano ime „liberalec“ zdaj že tako oskrunilo, da je ta beseda postala v ustih vsacega mislečega človeka sploh že beseda zasramovanja. Novo je pri sedanjem razporu le to, da ga naši sovražniki na vseh stranéh kolikor mogoče podpirajo. Po tej podpori se razpor čedalje bolj razširja, in tira po nebrzdani strasti in brezumni agitaciji ne le naš blagor, timveč tudi obstanek naše narodnosti očividno v nevarnost. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje in konec.)

Kakor so nekdanj národne pripovedke in dečinske igre prehajale od naroda do naroda, a vsak narod jih je pristrizal po svoje, in je zdaj jako težko ali celó nemogoče razsoditi, od kod katera prav za prav izhaja, — tako se je godilo i „pravni“ národni šegi.... posinjanju ali sinovljenju. — Kakor se je nadalje nekatera národna pripovedka in dečinska igra ohranila samo še v kakem... kotu, — tako i nekatera narodno-pravna navada, izpodrinjena drugot po rimljanskem pravu, ki je obveljalo zastran sinovljenja brez maleda tudi v avstrijskem o. d. zákoniku.

Ni tedaj neverjetna ta misel, da se je popisano jemanje za „skutnika“ ohranilo kakor nekdanjega národnega posinjanja ostanek v ónem slovenskem kotičku, kjer živé še dandenašnji srečni „skutniki“ in „skutnice“.

Verjetno je po vsem tem, kar smo slišali o národnih náčinih pri sinovljenju, da so devali i Slovenci nekdanj déte, posinjaje ga, „na skut“ („skuto“, „skute“) ali „v skut“... če tudi ne baš v „žumbersko-bolgarski“, da-si nosijo mnoge Bele Kranjice še take brezrokavne suknje, kakor Bolgarke, samo da jim niso tako dolge. ¹⁾

Ker se je opravila o sinovljenju navadnega vdeleževala pri nekaterih narodih tudi (nova) mati, ali ona sama (kakor „carica“ v srbski národni pesmi), zato si lahko mislimo, da si je dela i Slovenka pri takem opravilu tuje dete na „skut“ t. j. na „krilo“ (Schofs, sinus, κόλπος ²⁾), ali po sedanjem slovensko-hrv. govorjenju:

¹⁾ Pravijo jim „zabunci“ (ed. zabunec), hrv. „zobunac“, demin. iz „zobun“. Pis.

²⁾ Vsaka izmed teh tujih besed ima s „skutom“ in s „krilom“ vred po več pomenov. Grimm piše v svoji gram. III. 406: „Unser Schofs bezeichnet nicht nur einen theil des

na „skuto“, „skute“ za znani pomèn (= slov. „krilo“), ki se sklada tudi z nemškim imenom ‚Schofs‘, kedar pomenja ves podpasni del ženske oprave (Kleid) do roba ali do tál.³⁾

Kakor so pa nadévali stari Germani takim otrokom po plašču (Mantel) ime „Mantelkinder“, — tako tudi Slovenci po „skutu“ ime „skutniki“. — To misel potrjuje še neka druga ‚prilika‘ (analogija). Beli Kranjci (Poljanci) velé namreč „kolenčič“ [okoli Metlike pa ‚nakolenče‘] ónemu detetu, ki ga devajo nevesti na koleno.

Iz prvine so posinjali na popisani način — to se ve, da — samo majhene otroke, staro ime „skutnik“ je pa ostalo, četudi je stara šega nehala že davno. — Potihnil je pri istih Slovencih že zdavna i „skut“; ali „skutniki“ in „skutnice“ živé med njimi še dan denes.

Odkod pa izhaja „skupnik“?

Iz iste besede: „skutnik“, t. j. „skutnik“ se je izprevergel sčasoma v „skupnika“. Nekateri, katerim ni bilo ime „skutnik“ po korenu več razumljivo, začeli so govoriti „skupnik“, misleč na „skup“ (živeti), to je, podomačili so si ga.

Takih primerov imamo dosta ne samo pri Slovanih nego i pri drugih narodih, kedar zábi kák narod kateri besedi korenski pomèn ... ali ga ne zna ‚tujkam‘.⁴⁾

Po tem takem mislim, da sem dokazal, da izhaja ‚skutnik‘ iz debla ‚skut‘, ‚skupnik‘ pa iz ‚skutnika‘.

To pa ne velja za vse ‚skupnike‘, ki živé med narodom slovenskim, če tudi zahman iščeš te besede, kakor ‚skutnika‘ pri Habdeliču, Belostencu, Jambrešiču in po drugih slovarjih. — Belim Kranjcem ob Kolpi blizo Metlike in v Poljanah, so ‚skupniki‘ tudi, kedar imata dva skup v eni zidnici itd. vino; ‚skupniki‘ so tudi, kedar vprežeta sosedas vsak svoje vole, ter orjeta skup ‚v četver‘ („s četverico“) ... Takim ‚skupnikom‘ je izrastlo ime res iz debla ‚skup‘ (s-kup-a) ali prav za prav iz pridevnika: ‚s kup-en‘ (stsl. съкупъ-нъ, conjunctus, Mikl. 930). Lahko, da so zakrivili taki ‚skupniki‘, da so se prevrgli, kakor smo slišali, nekod i ‚skutniki‘ ... v ‚skupnike‘.⁵⁾

leibs, als des gewandes und dessen stelle... Prim. tudi pri Sanders-u IV. 1002. Stsl. ‚krilo‘ (ki je pomenjalo izprva ‚πτέρυξ‘, ‚ala‘, ‚Flügel‘, ‚Fittig‘), potihnilo je po nekaterih slovenskih krajih že povse. Nékod rabi Slovencem samo še za ta (ožji) pomen, na pr.: ‚žena je prinesla v krilu hrušek.‘ — Vendar ‚krilo‘ ni postalo — kakor so mislili nekdanj — iz stsl. ‚kryti‘ (tegere); prim. v Mikl. vél. slovarju 312 ‚крило‘ (krilo), polj. ‚skrzydło‘, lit. in let. ‚skrê‘ (ê=š), circinare; currere, volare. Iz tega se vidi, da je s prvoten, odpadel bil pa že v stari slovenščini; zato so mislili menda že nekateri stari Slovenci, t. j. Rusi pri tej besedi na ‚kryti‘ ter začeli pisati in tedaj tudi izgovarjati po krivem ‚krylo‘ namesto ‚krilo‘. Prim. Mikl. ‚Rad.‘ 40 vel. slovar 850 pod ‚skri‘ in ‚Wortbildungslehre‘ (100), ki se že tiska. — ‚Skut‘ in ‚krilo‘ si nista tedaj v rodu po korenskem pomenu, da-si se jima strinjajo nekateri posamešni pomeni.

³⁾ To vé menda vsaka nemška šivilja; Adelung je pa znal samo za ‚Schoofs beim Männerrock‘ (= bolg. ‚skut‘.)

⁴⁾ Tako pravijo Nemci nekod namesto ‚Fledermaus‘ ‚Fledermisch‘, zdaj že ‚Federmaus‘, ‚Federwisch‘ (gl. Grimm Wrtb. III.; prim. tudi česk. ‚letopyř‘, polj. ‚latoperz‘ iz stsl. ‚netopyř‘; gl. Mikl. vél. slovar 335 pod ‚letéti‘). Slovenski železnocéstni delavci so si iz tujke ‚Dynamit‘ napravili ‚deremit‘, — prosti Srbi iz tujke ‚Dampf-schiff‘ svoj ‚dim-š-ic‘ (ne ‚dim-ic‘). Pis.

⁵⁾ ‚Съкупникъ‘ oconomus, ‚šafarъ‘ (Mikl. 930) je menda iz ‚съ-‘ in ‚купити‘ (ein-, zusammenkaufen); kajti v ‚Sachar. skaz.‘ II. 94 („Ber.“) čitaš: ‚skupnikъ = šafarъ ‚perekupenъ.‘ Pis.

Slovensko slovstvo.

* *Nova puška.* Kratki in lahkoumevni poduk v orožji po vprašanjih in odgovorih za c. k. vojake, spisal in založil Andrej Komelj, c. k. stotnik 7. peš polka barona Maroičiča. V Celovcu natisnila tiskarna družba sv. Mohora. Dobiva se v knjigarnah po 26 krajc., pa tudi pri izdatelju samem.

Pod tem naslovom je ravnokar na svitlo prišla v lepem slovenskem jeziku knjižica, s katero bo vece-njeni naš rojak gotovo zelo vstregel vsem podoficirjem in oficirjem, katerim je mar za čedni materni jezik, *) da bodo se lože in zdatnejše posluževali slovenščine pri poduku, pa tudi Nemcem utegne koristiti ta knjižica, vsaj — kakor slišimo — tudi oni v vprašanjih in odgovorih še take knjižice nimajo. Gotovo je to velika zasluga neutrudljivega pisatelja ‚Bojne službe‘ in ‚Kratkega poduka o zemljišči za c. k. vojake.‘

Čeravno bodo te najnovejše knjižice naši vrli vojaški fantje najbolj veseli, ker v njej dobijo po najloži poti poduk, pa je moremo veseli biti vsi rodoljubi, ko vidimo, da se naše slovstvo tudi na vojaškem polji lepo množi. To je pač velik napredek, da, kakor od gosp. stotnika Komelja izdane knjižice pričajo, je slovenščina tudi v principu pri vojakihi vpeljana; če se tedaj ne razširjuje, ni ministerstvo tega krivo, ampak sploh drugi krogi, katerim je naš materni jezik trn v peti. Naj tedaj po drobni tej knjižici sežejo tudi drugi rodoljubi, ki ne nosijo vojaške suknje. Naj bralcem še povemo iz prvega in drugega vprašanja: kaj je nova puška? Nova puška se imenuje ‚verndlovka‘, ki se zato tako imenuje, ker jo je Avstrijski orožni fabrikant Werndl iznašel. Ona je drugače osnovana kakor stare vojne puške.

Mnogovrstne novice.

* *Število prebivalcev na svetu.* V letošnjem letopisu, ki ga izdaja geografični zavod v Gotthi pod imenom: ‚Die Bevölkerung der Erde‘ (Prebivalci sveta) beremo, da prebivalcev na celem svetu, to je, na 2 milijonih in 448.796 □ geograf. milj, je 1397 milijonov ljudi, in sicer:

V Aziji	798 milijonov	907.000
v Evropi	302	973.000
v Afriki	206	007.000
v Ameriki	84	392.000
v Avstraliji	4	563.000

Na eni □ milji prebiva:

V Evropi	1684 ljudi,
v Aziji	982
v Afriki	380
v Ameriki	112
v Avstraliji	28

* *Pazite na papirnate goldinarje,* ker se jih precej ponarejenih nahaja po slovenskem Štajarskem. Vsi imajo pisano: Serie 0.45. Vodinega znamenja nimajo, v 2. vrsti v besedi: ‚Zahlungen‘ se črki h in l ne držite prav druga druge, v 3. vrsti pa so besede ‚Folge gesetzlicher Bestimmungen‘ preveč razstavljene.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(14. [večerna] seja dné 13. maja). Najprej je bilo na vrsti poročilo šolskega odseka o dr. Blei-

*) Menda bo vendar ta ‚nova puška‘ pregnala stari ‚gver‘!